

מכון שלום הרטמן • תכנית בארי

טו' בשבט מהווה הזדמנות לשאול שאלות על הקשר שביננו לבין הטבע. על המודעות שלנו לשמירה על הטבע ויחסנו לטבע כמקרה מבחן ליחס שלנו למה שמחוצה לנו כפרטים וכחברה. שירה של נעמי שמר שירת העשבים המבוסס על קטע הגות של הרבי נחמן מברסלב יכול לשמש נקודת מוצא לדיון מעין זה.

מטרות השיעור

1. הגברת המודעות של התלמידים אל עולם הטבע שסביבם.
2. התבוננות על היחס שלנו אל מה שמחוץ לנו באופן ביקורתי.
3. היכרות ראשונית עם תפיסת עולם חסידית ביחס לבריאה.

מבנה השיעור

1. השמעת השיר תוך מילוי משימת קשב.
2. חלוקת דפים מקורות ועבודה עליהם.
3. דיון במליאה.

מהלך השיעור

1. נשמיע לתלמידים את השיר ונבקש מהם לרשום על פתק על מה השיר? נאסוף את הפתקים ונציע מספר אפשרויות שהעלו התלמידים. נרשום אותן על הלוח על מנת לבדוק בהמשך אלו מבין האפשרויות קלעה באופן הקרוב ביותר.
  2. נחלק לתלמידים דף מקורות ונבקש מהם לעבוד על הדף בחברות (20 דקות).
  3. נעבור עם התלמידים על המקורות שלמדו (10 דקות).
  4. ניצור דיון המחבר בין השיר (ניגון), שמחת עבודת השם, עשבים, רועה, השתקקות לארץ ישראל, קדושת ארץ ישראל) לבין עולמם של תלמידנו.
- האם יש לנו ניגון? מה בעולמנו יכול להיות דומה לניגון של רבי נחמן? מיהו הרועה ומיהם העשבים בעולם של כל אחד מאיתנו? כמה מקום אנו מאפשרים לזיקות בינינו לבין אחרים? מה קדוש בעינינו? למה אנו משתוקקים?

כיתה ט' ◀ דף מקורות

דע לך שכל רועה ורועה
יש לו ניגון מיוחד משלו.
דע לך שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת משלו.
ומשירת העשבים
נעשה ניגון של רועה

כמה יפה, כמה נאה ויפה,
כששומעים השירה שלהם.
טוב מאוד להתפלל ביניהם
ובשמחה לעבוד את השם.
ומשירת העשבים
מתמלא הלב ומשתוקק.

כמה יפה, כמה נאה ויפה,
וכשהלב מן השירה מתמלא.
ומשתוקק אל ארץ ישראל.
אור גדול אזי נמשך והולך
מקדושתה של הארץ עליו.
ומשירת העשבים
נעשה ניגון של הלב.

ניגון - לפי רבי נחמן מברסלב זהו מקור השראה, תיבת זורחת ומפכה חיים.
לכל מה שיש בו חיים יש לו ניגון.

- ◀ ניגונו של הרועה נעשה משירתם של העשבים. עמדו על הקשר שבין הרועה לעשבים?
- ◀ חשבו על קשרים דומים שיש בין דברים בעולמכם. מתי הניגון שלכם נעשה מניגונם של אחרים?
- ◀ מתי הניגון של אחרים תלוי בזה שלכם?
- ◀ בשיר באה לידי ביטוי אהבה גדולה לארץ ישראל. היכן היא באה לידי ביטוי?
- ◀ שערך, מדוע נעמי שמר עושה שימוש ברעיון הניגון של רבי נחמן מברסלב כדי לתאר את הזיקה והאהבה שלה לארץ?

נקודות לדיון

על המקורות ◀ דף למורה

השיר של נעמי שמר "שירת העשבים" מבוסס על מקור מאת רבי נחמן מברסלב:

"דע כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף, שלח עימיהם ניגון של ארץ ישראל. וזה סוד קחו מזמרת הארץ בכליכם וכו' (בראשית מג). בחינת זמר וניגון, ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש רש"י את זמרת הארץ לשון זמר וכו'. כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד, לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם. כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא צריכה לאוכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו ניגון. כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה. ומשירת העשבים, נעשה ניגון של רועה". (ליקוטי מוהר"ן תנינא, תורה סג)

לשיטתו של רבי נחמן מברסלב לכל דבר שיש בו חיות יש לו ניגון. הניגון הוא מקור חיים. נעמי שמר משתמשת במוטיב הניגון בשירה. נדמה כי גם עבורה כאדם יוצר הניגון הוא מקור חיים ונשמת אפה ככותבת וכמלחינה. ויש בשיר מתח בין הניגון האמוני, הדתי, הקבלי, לבין הניגון במובן של שירה ופזמון. ובכל מקרה שניהם בבחינת צורך קיומי וביטוי עמוק לחיות. נדמה ששירת העשבים של רבי נחמן היא אוניברסלית בעוד זו של שמר יש בה משהו לוקאלי, מקומי, מחובר לארץ ישראל.

מן השיר עולה כי הניגון הוא אישי, משתנה ותלוי הקשבה רגישה לסביבה. יתר על כן, ככל שנהיה יותר קשובים ורגישים לסביבתנו ניטיב ליצור את ניגונינו אנו. לניגון יש צד דיאלוגי חשוב.